

ΝΙΚΟΣ Λ. ΠΑΣΧΑΛΟΥΔΗΣ, *Η Τερπνή. Αναφορές στο χθες και στο σήμερα*, έκδοση Συλλόγου Τερπνιωτών Θεσσαλονίκης «Η Τερπνή», Θεσ/νίκη 2012, σ. 320, ISBN: 978-960-86217-5-6.

*«Για να κατανοήσουμε τόσο την ιδιωτική ζωή ενός ατόμου όσο και την ιστορία μιας κοινωνίας πρέπει να κατανοήσουμε και τις δύο μαζί»*

C. WRIGHT MILLS<sup>1</sup>

Το έργο του Νίκου Λ. Πασχαλούδη «Η ΤΕΡΠΙΝΗ. Αναφορές στο χθες και στο σήμερα» είναι ένα έργο πρωτίστως βιοματικό, αλλά ταυτόχρονα ένα έργο αυστηρής καταγραφής γεγονότων, καταστάσεων κοινωνικών, πολιτιστικών δεδομένων ως και στοιχείων για τα κατά καιρούς δρώντα πρόσωπα στην κοινότητα της Τερπνής. Είμαι προσωπικά ιδιαίτερα ευτυχής που θα προσπαθήσω να καταγράψω μερικά από αυτά που είδα και διάβασα στο περισπούδαστο αυτό έργο.

Το πρώτο που έχει να παρατηρήσει κανείς σε αυτό το έργο είναι μια εξαιρετικά μεθοδική οργάνωση του υλικού. Ο ίδιος ο τίτλος συμπυκνώνει -με τα κεφαλαία, αλλά και με τα μικρά γράμματά του- το θέμα του και τις συνιστώσες του και σε προδιαθέτει από την αρχή για το συγκεκριμένο του στόχο και για τους κύριους άξονες της πραγματείας του. Έτσι διακρίνει κανείς καθαρά στο έργο τα τέσσερα μεγάλα κεφάλαια της πραγματείας: «Η Τερπνή - Η θρησκευτική ζωή της Τερπνής - Η Κοινότητα της Τερπνής ως πολιτικός και κοινωνικός οργανισμός - Ο πολιτισμός της κοινότητας της Τερπνής». Αυτή και μόνη η μεθοδικότητα σε προδιαθέτει άμεσα, για να διαβάσεις ένα έργο που έχει αρχή, μέση και τέλος, ένα έργο, όπου το νεύρο της έκφρασης είναι παρόν στις λέξεις, στις παραγράφους, στα κεφάλαια της πραγματείας.

Το δεύτερο εξαιρετικά ισχυρό στοιχείο που διαβλέπει κανείς στο έργο του συγγραφέα είναι μια σπουδή του συγκεκριμένου. Ο συγγραφέας έχει συγκεκριμένα πράγματα να δει στη ζωή της Τερπνής: τα πιο σπουδαία, τα πιο σημαντικά, αυτά που σημάδεψαν την Τερπνή ως μία εν πορεία και εν δράσει κοινότητα ανθρώπων. Και δεν αναλύσεται ο συγγραφέας σε αυτό του το έργο σε ατέρμονες περιγραφές και σε λεκτικούς λαβυρίθους. Καταγράφει τα γεγονότα, τα δεδομένα της ζωής της

---

1. C. Wright Mills, *Η Κοινωνιολογική Φαντασία*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1985, σ. 10.

κοινότητας με την αυστηρότητα ενός ικανότατου συγγραφέα, που σε καμία στιγμή δεν χάνει τον έλεγχο του υλικού αλλά και τον έλεγχο στην οικονομία του λόγου.

Ένα τρίτο στοιχείο, που σημαδεύει καιρία το έργο του συγγραφέα, είναι το ύφος του κειμένου. Πρόκειται πραγματικά για μια άσκηση υποδειγματικού ύφους· ενός ύφους που μόνο σε λαμπρά δοκίμια μπορεί κανείς να διακρίνει. Δεν υπάρχουν στο κείμενο ούτε λέξεις ούτε παράγραφοι για ωραίες ανατολές και μαγευτικές δύσεις. Μέσα στο κείμενο - όπως άλλωστε και σε όλα τα κείμενα του συγγραφέα - διακρίνει κανείς έναν πηγαίο και γνήσιο λυρισμό, που λειτουργεί στο βάθος των λέξεων, στο υπόβαθρο των εννοιών του κειμένου· είναι σαν να διαβάξει κανείς ποίηση, όπου μέσα στην εκφραστική λιτότητα των στίχων νιώθει ως αύρα λεπτή τον λανθάνοντα λυρισμό του έργου. Διάβαξα κατά καιρούς στο περιοδικό των Τερπνιωτών αδημοσίευτα κείμενα του συγγραφέα και έλεγα μέσα μου αλλά και σε φίλους μου: «κοίταξε, ένας Φυσικός, μας δείχνει εμάς τους "φιλολογούντες" πώς συνταιριάζεται ο λυρισμός με την αυστηρή σκέψη, το ανεπιτήδευτο ύφος με τον περιεκτικό λόγο!».

Ένα τέταρτο στοιχείο που διακρίνει κανείς στο έργο αυτό είναι πως ο συγγραφέας στην πραγματεία του έχει μια εκ των ένδον προσέγγιση των πραγμάτων και ταυτόχρονα μια αποστασιοποίηση από τα δεδομένα και τα στοιχεία που πραγματεύεται· σαν τον ηθοποιό που δρών βιώνει ένα ρόλο, αλλά ταυτόχρονα σε κάθε στιγμή της θεατρικής του πράξης πρέπει να βγαίνει από τον εαυτό του, ως να θεάται εκ του μακρόθεν τη θεατρική του δράση. Ξεκάθαρα βλέπει κανείς στα κείμενα του συγγραφέα τη βαθιά ερωτική του σχέση με τον τόπο του· τον τρώει π.χ. η συγκίνηση για το «τρυπούδ(ι)» στο Τζιαμί (πλατεία του χωριού), όμως ταυτόχρονα βγαίνει από το βίωμα, γιατί πρέπει να περιγράψει με την αυστηρότητα ενός αφηγητή τα βιώματα ή τα έθιμα του τόπου του. Το 'χει αυτό το μεγάλο ταλέντο ο συγγραφέας! Ίσως γι' αυτό το λόγο η σπουδαία και - ιστορική θα έλεγα - φιλόλογος της Νιγρίτας κ. Ντόνα Μαριάνθη, που μόρφωσε και διέπλασε τη συνείδηση εκατοντάδων παιδιών στη Βισαλτία, μιλούσε πολλές φορές για την ομορφιά και τη μεγάλη αξία των κειμένων του συγγραφέα!

Πέρα όμως από τις παραπάνω επισημάνσεις θέλω να αναφερθώ και στην καρδιά της πραγματείας: το μεγάλο πλούτο των στοιχείων της ζωής της κοινότητας της Τερπνής, από τα παλιά τα χρόνια ως και τις μέρες μας. Έτσι βλέπει κανείς στοιχεία για το τοπίο του χωριού, για τις οικογένειες του χωριού οι οποίες και ονομάτιζαν τις γειτονιές, για το περιβάλλον και το ζωτικό χώρο της Κοινότητας· επίσης στοιχεία για την ιστορία του χωριού, για τις ιστορικές ρίζες των κατοίκων, για τα σπουδαία αρχαιολογικά ευρήματα στο χωριό, για την ένδοξη μάχη των Τερπνιωτών

κατά των Βουλγάρων στα «Πλατανούδια» τη 17<sup>η</sup> Φεβρουαρίου 1913.

Για τη θρησκευτική ζωή των κατοίκων γίνεται εκτενής αναφορά στο έργο: περιγράφονται οι εκκλησίες, τα παρεκκλήσια του χωριού, τα δρώντα θρησκευτικά πρόσωπα και τονίζεται από το συγγραφέα ότι το θρησκευτικό στοιχείο ήταν αρμονικά δεμένο με την κοινωνική ζωή των κατοίκων.

Σπουδαία είναι η περιγραφή του χαρακτήρα των κατοίκων: «Οι Τερπνιώτες ήταν πάντα σαν τον τόπο τους. Στους καλούς καιρούς σαν τον κάμπο τους, στους άσχημους σαν το βουνό τους».

Η πολιτική ζωή της κοινότητας περιγράφεται με αρκετές λεπτομέρειες στο έργο: καταγράφονται οι Πρόεδροι και τα Κοινοτικά Συμβούλια του χωριού, οι οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων, και περιγράφεται ο φυσικός πλούτος της Κοινότητας σε συνάρτηση με την οικονομία και τις παραγωγικές δραστηριότητες των κατοίκων.

Γίνεται επίσης εκτενής αναφορά στην εκπαίδευση και τα σχολεία του χωριού, και δίνονται αρκετά στοιχεία για το Γεωργικό Συνεταιρισμό της Κοινότητας καθώς και για τη βιομηχανία του μεγάλου ευεργέτη του χωριού κ. Δημητρίου Αναστασιάδη «ΦΙΜΠΡΑΝ Δ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ Α.Ε.».

Τι θα ήθελα να 'πώ ως κατακλείδα.

Σπουδαίο το έργο του Νίκου Α. Πασχαλούδη «Η ΤΕΡΠΝΗ. Αναφορές στο χθες και στο σήμερα». Συγκέντρωσε ο συγγραφέας με μια προσωπική, απαράμιλλη και εργώδη προσπάθεια ένα πλήθος στοιχείων της ζωής του χωριού. Τα κατέγραψε με μεράκι και μέθοδο, χωρίς ασφαλώς καμιά διάθεση να μας προτείνει με το έργο του μια ανώδυνη νοσταλγία για άλλον έναν Απολεσθέντα Παράδεισο!

Χωρίς αυτήν την καταγραφή, σήμερα πολλά από αυτά τα στοιχεία θα τα είχε ήδη σκεπάσει η σκόνη μιας αδυσώπητης λήθης, και λογικά οι νεότεροι θα αναρωτιόνταν πώς στ' αλήθεια δεν βρέθηκε μία γραφίδα για να διασώσει αυτή την παράδοση, που θα ήταν γι' αυτούς έρμα πνευματικό και συνείδηση ιστορικής συνέχειας της Κοινότητας.

Θεσσαλονίκη 26/03/15

Στέφανος Ευαγγ. Πασχαλούδης  
πρώην Λυκειάρχης